

2014–2020 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ POVEIKIS LIETUVOS ŪKIUI IR PLĖTROS PRIORITETAI 2021–2027 M.

Vertinimo rezultatų ir rekomendacijų pristatymas
Stebėsenos komitetui

2017 m. liepos 11 d.

VERTINIMO AKTUALUMAS IR REZULTATAI

Nauji vidaus ir išorės aplinkos iššūkiai
(nepasitvirtinusios ex-ante vertinimo prielaidos)

Atnaujintas
makroekonominis
įvertinimas ir
konvergencijos
prognozės

Kaip optimizuoti 2014–2020 m. fondų poveikį? Kur
koncentruoti ir/ ar lokalizuoti VP lėšas?

Įvertintas lėšų
perskirstymo
atitikimas plėtros
poreikiams

Įžvalgos dėl ilgalaikių Lietuvos (atskirų regionų)
vystymosi scenarijų
Pasiūlymai dėl ES fondų investavimo krypčių ir
principų

Pateikti galimi 2021
– 2027 m. ES fondų
investavimo
scenarijai

Kintanti VP
įgyvendinimo aplinka

VP peržiūra ir
galimybė maksimizuoti
2014-2020 m. poveikį

Derybos 2021-2027 m.
finansinio paketo

PAGRINDINIAI METODAI

- ⦿ Ekonometrinis modeliavimas
- ⦿ Interviu
- ⦿ Įžvalgos metodas ir ekspertinės diskusijos:
 - ⦿ dėl ilgalaikių Lietuvos ūkio raidos prognozių ir scenarijų (2017 m. kovo 24 d.)
 - ⦿ dėl ES fondų lėšų investavimo po 2020 m. (2017 m. gegužės 16 d.)
- ⦿ Antrinių šaltinių analizė

**REZULTATAI:
2014-2020 M. VEIKSMŲ PROGRAMOS
POVEIKIO ĮVERTINIMAS**

ĮVERTINTI MAKRO-RODIKLIAI

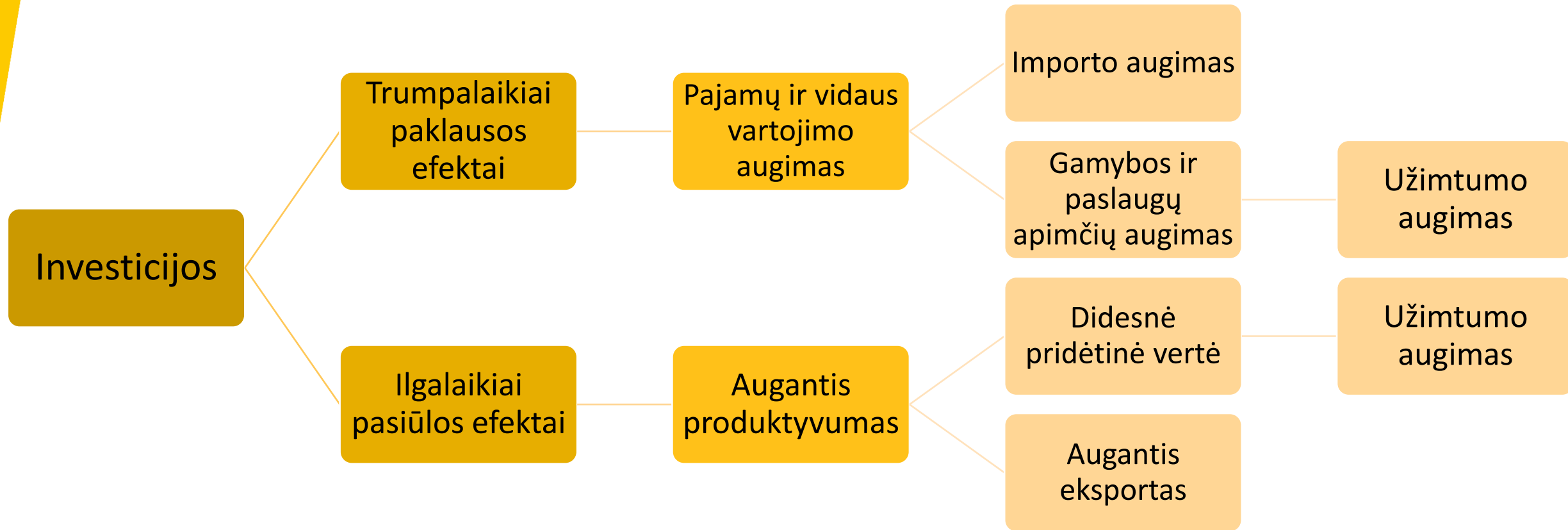
- bendrasis vidaus produktas ir jo komponentės,
- darbo našumas,
- tiesioginės užsienio investicijos,
- kainų indeksas,
- užimtųjų skaičius,
- bruto atlyginimas,
- nedarbo lygis

Šalies mastu

Ūkio sektorių lygiu

Apskričių mastu
(tik dalis rodiklių)

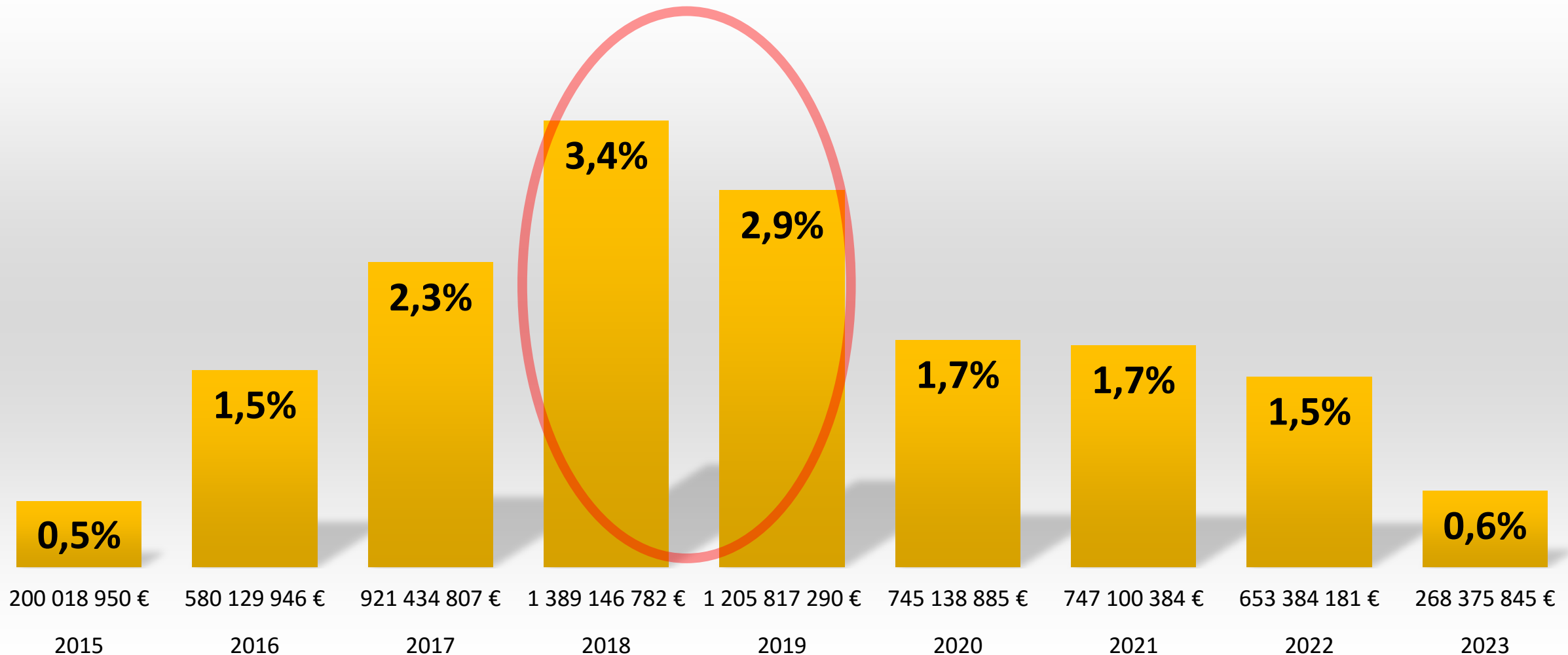
ES FONDŲ LĖŠŲ POVEIKIO ŪKIO PLĖTRAI VEIKSNIAI



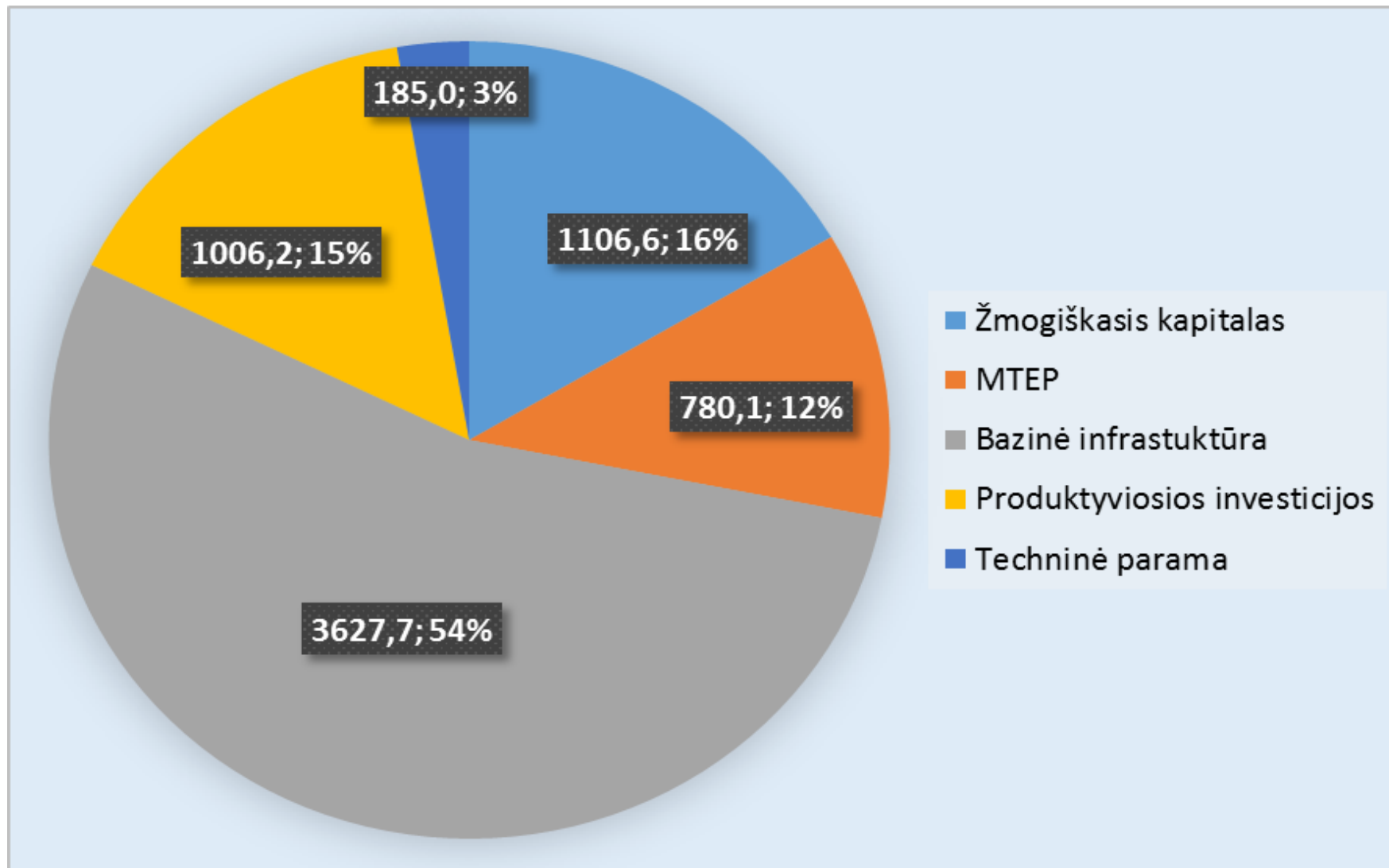
Pagrindinis veiksnys – investicijos. Poveikio mastas ir impulsai paklausos – pasiūlos pusėms priklauso nuo investicijų dydžio, struktūros ir investavimo efektyvumo

INVESTICIJŲ APIMTIS: PLANUOJAMŲ METINIŲ IŠMOKĖJIMŲ SANTYKIS SU BVP

Dalis nuo nominalaus BVP, proc.



STRUKTŪRA PAGAL INVESTICIJŲ KATEGORIJAS, MLN. EUR



VISO LAIKOTARPIO POVEIKIS BVP IR JO KOMPONENTĒMS, MLN. EUR

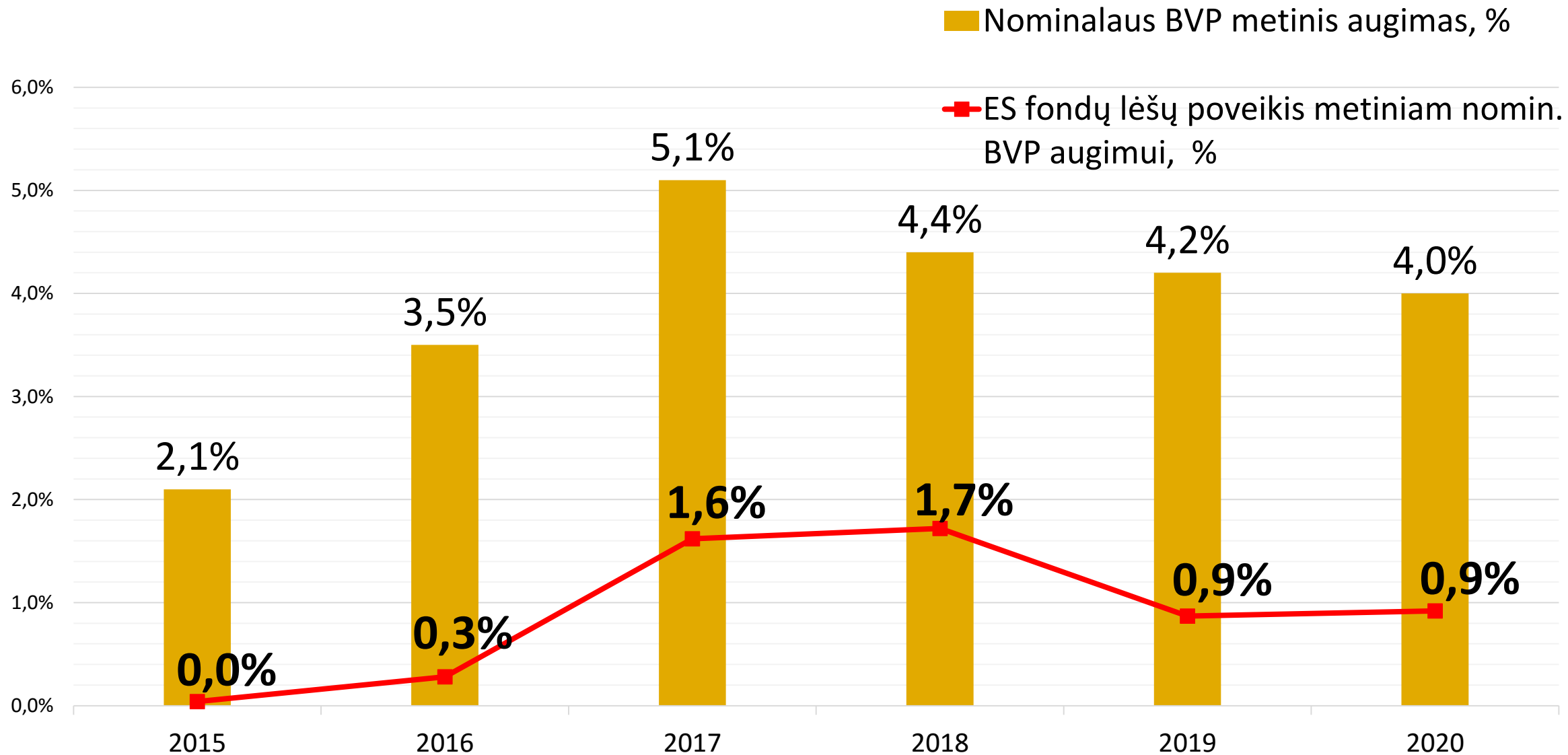
12,6 MLRD. EUR
PAPILDOMO BVP
PER 2015-2023 M.

16,2 MLRD. EUR
PAPILDOMO BVP
PER 2015-2030 M.

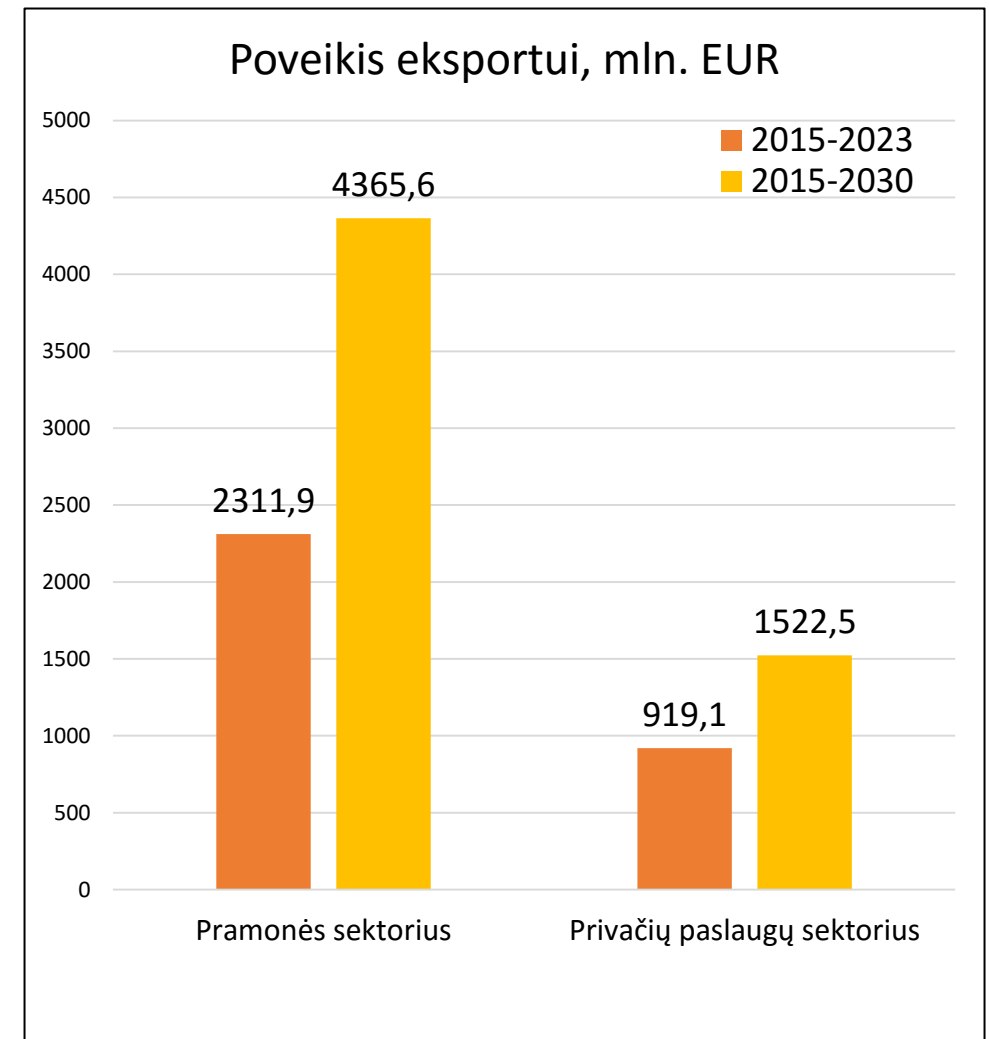
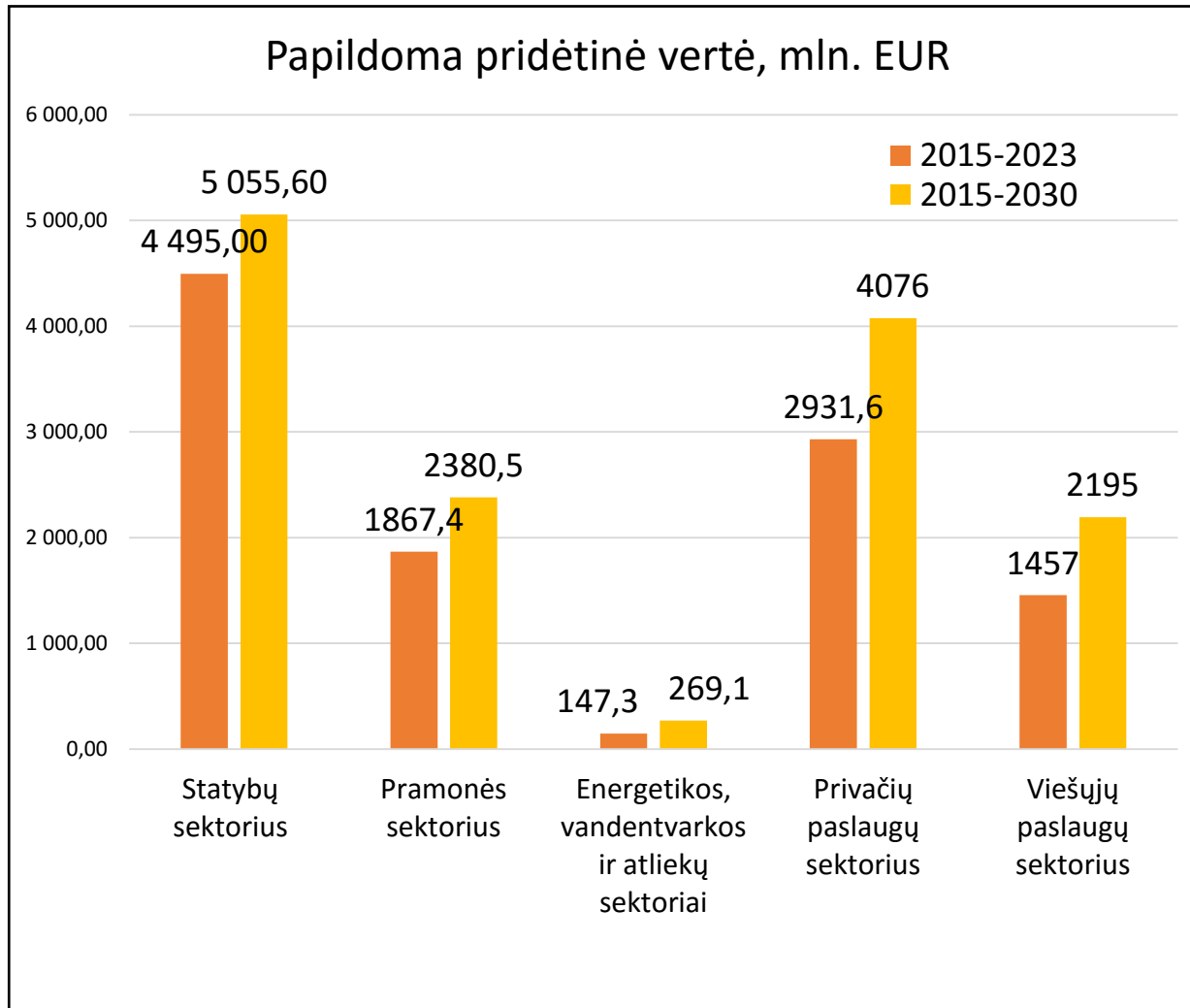
- Importui, mln. EUR
- Eksportui, mln. EUR
- Vyriausybės vartojimui, mln. EUR
- Namų ūkių vartojimui, mln. EUR
- Bendram kapitalo formavimui, mln. EUR



POVEIKIS BVP AUGIMUI, PROC. PUNKTAIS

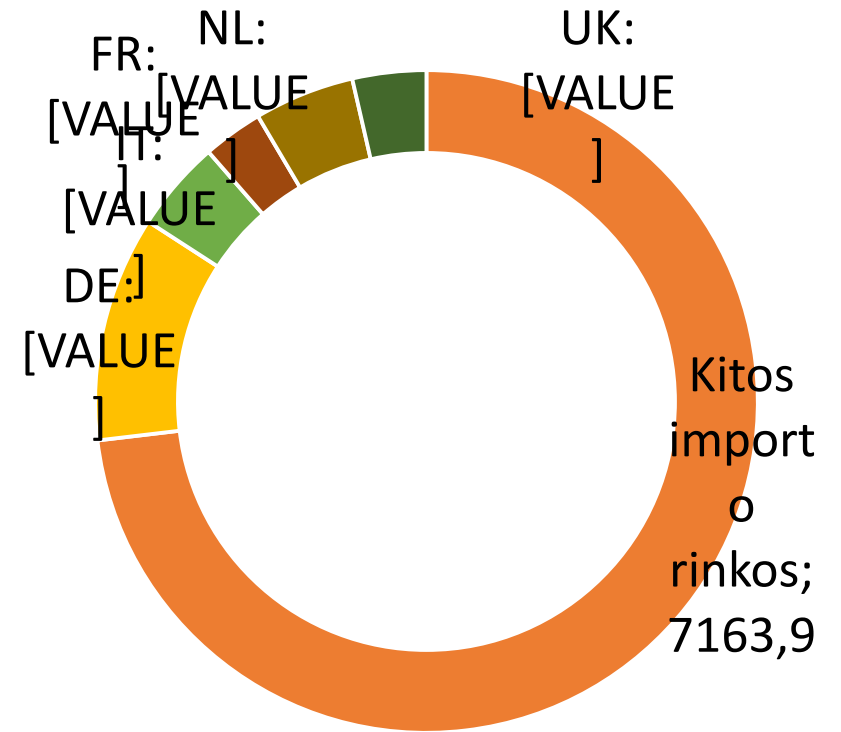
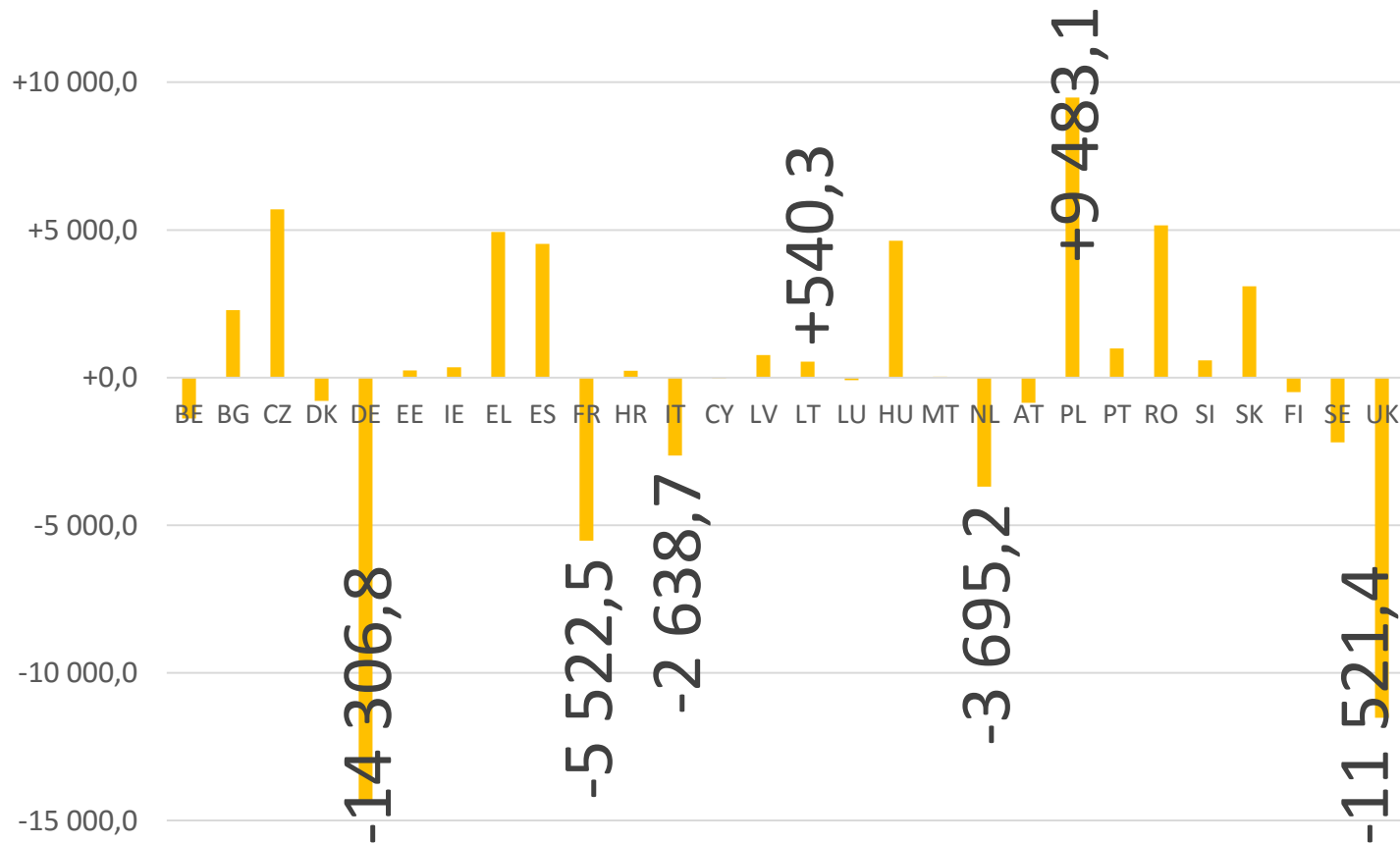


POVEIKIS ATSKIRŲ ŪKIO SEKTORIŲ PLĖTRAI



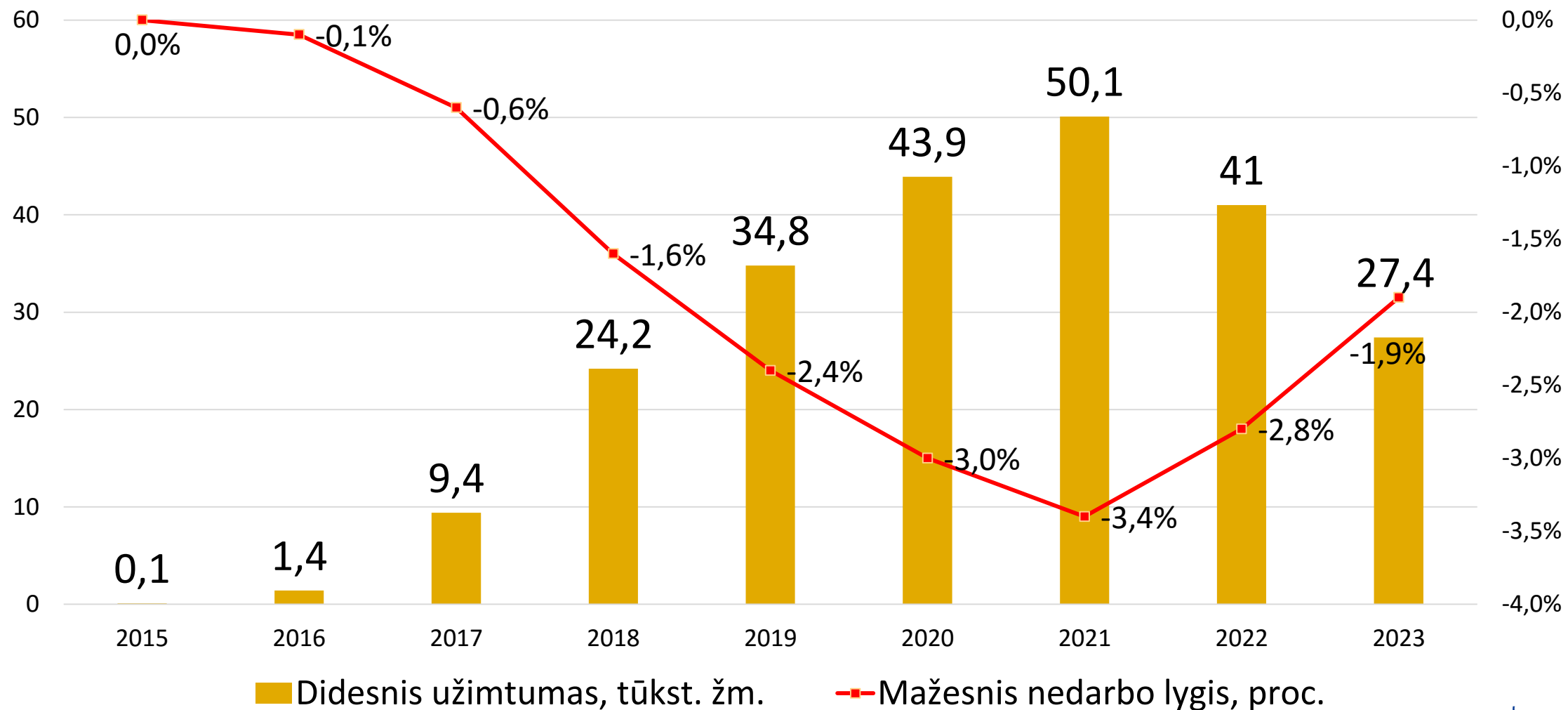
POVEIKIS IMPORTUI IŠ PAGRINDINIŲ MOKĖTOJŲ Į ES BIUDŽETĄ

Įmokų ir išmokų iš ES biudžeto balansas 2015 m., mln. EUR



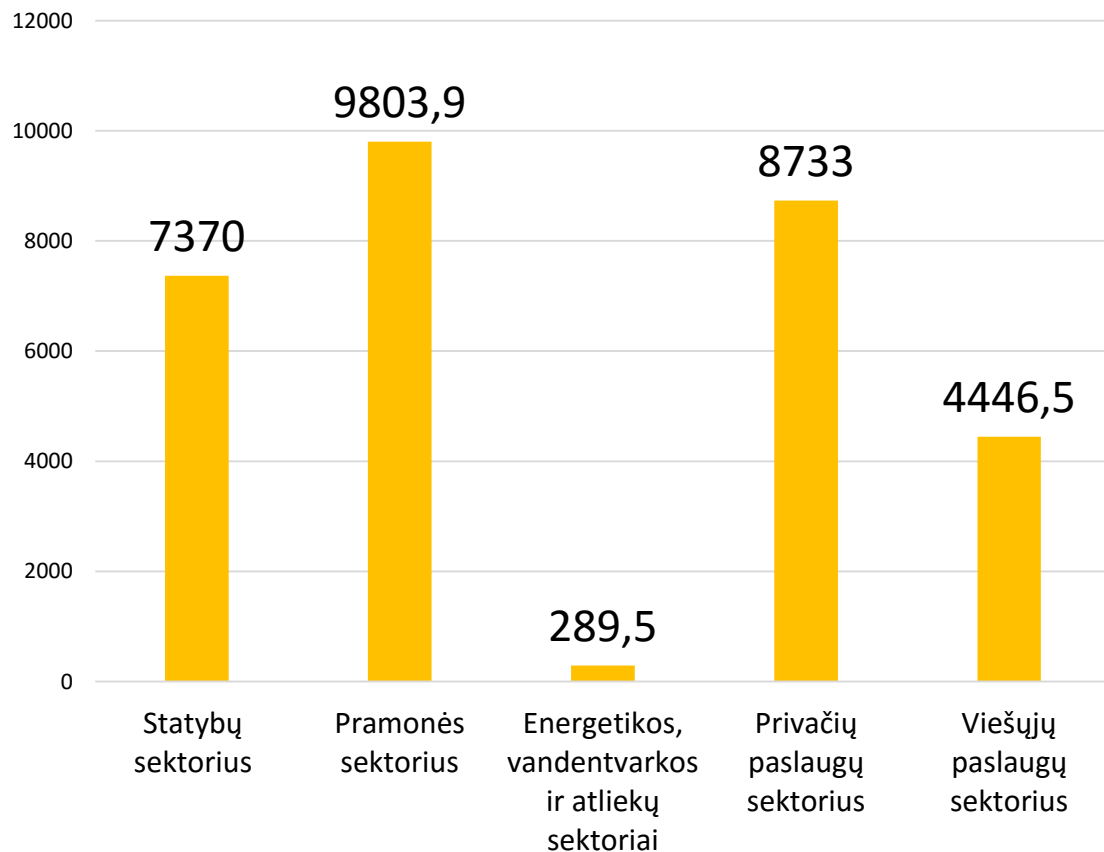
Poveikis papildomam importui iš ES biudžeto donorių – 2,6mlrd. EUR iki 2023 m.

POVEIKIS UŽIMTUMUI: NAUJOS DARBO VIETOS IR MAŽESNIS NEDARBO LYGIS

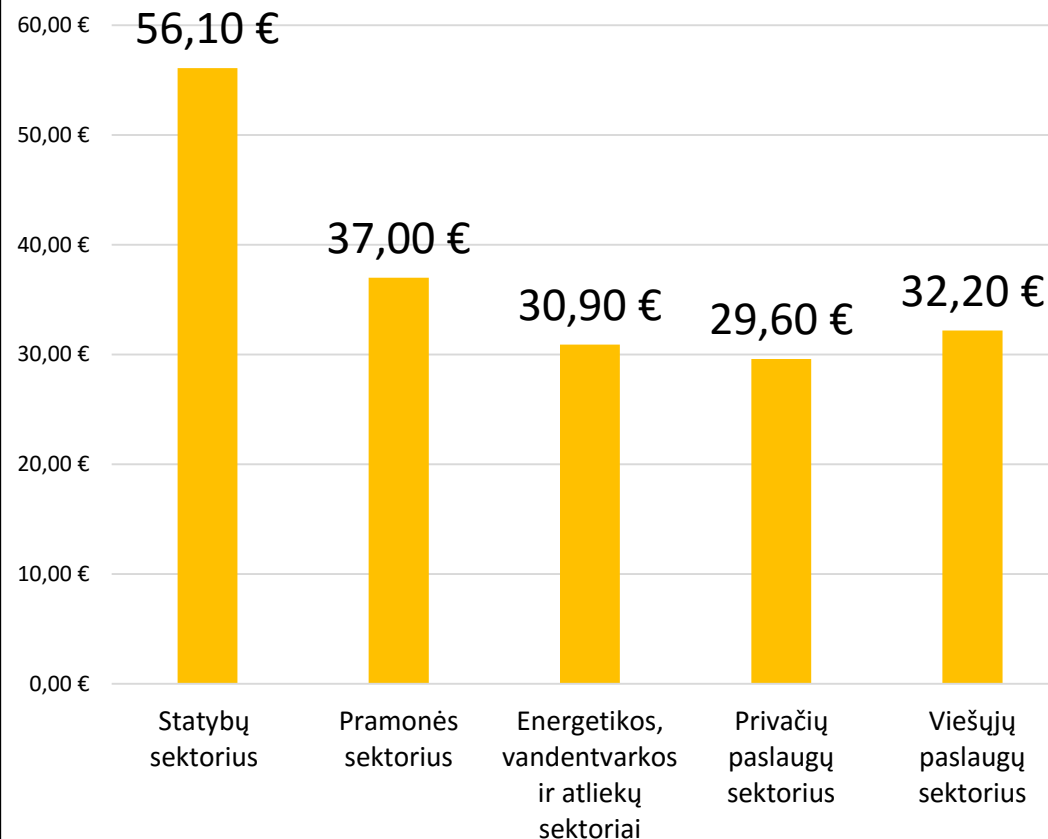


POVEIKIS UŽIMTUMUI ATSKIRIUOSE SEKTORIUOSE

Poveikis užimtumui, 2023 m.



Poveikis darbo užmokesčiui, 2023 m.



REZULTATAI:
**KOKS INVESTICIJŲ EFEKTYVUMAS IR KAIP
GALIMA SUSTIPRINTI POVEIKĮ?**

ES INVESTICIJŲ EFEKTYVUMO KOEFICIENTAS

2015-
2023

1,88

Investuota 6,7
mlrd. EUR /
sukurta 12,6 mlrd.
EUR papildomo
BVP

2015-
2030

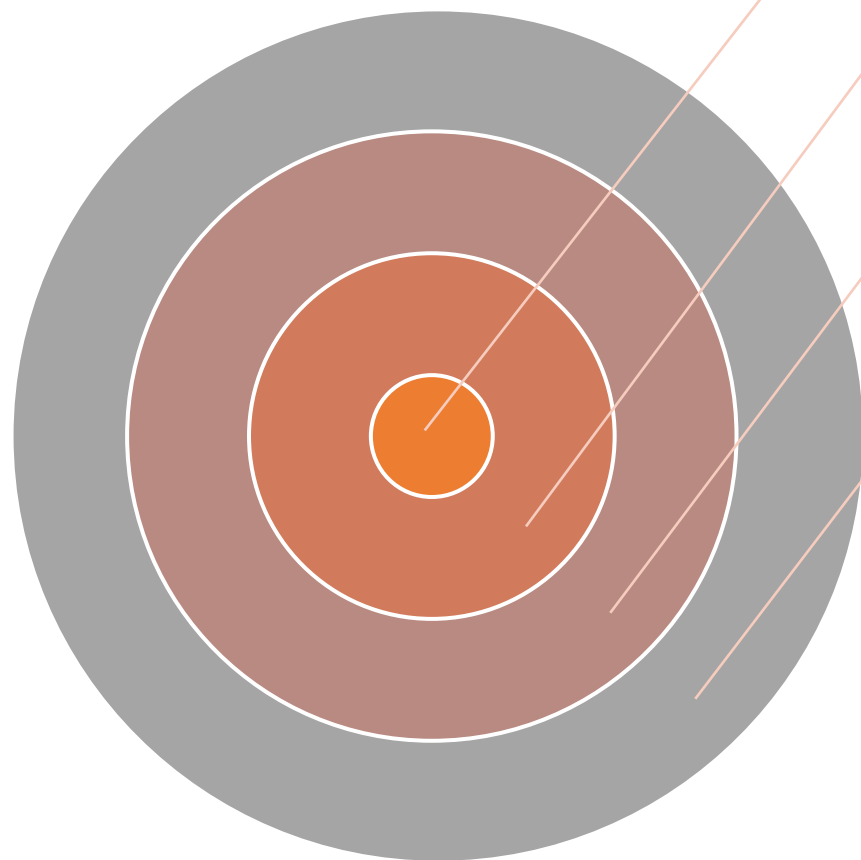
2,5

Investuota 6,7
mlrd. EUR/ sukurta
16,2 mlrd. EUR
papildomo BVP

DIDESNIS POVEIKIO EFEKTAS NEI ANKSČIAU, NES

- ⦿ pagal prognozes tikimasi, kad veiksmų programa bus įgyvendinama stabilioje makroekonominėje aplinkoje
- ⦿ bendroje investicijų struktūroje daugiau lėšų nei ankstesniais programiniais laikotarpiais yra nukreipta į produktyvias investicijas ir MTTP

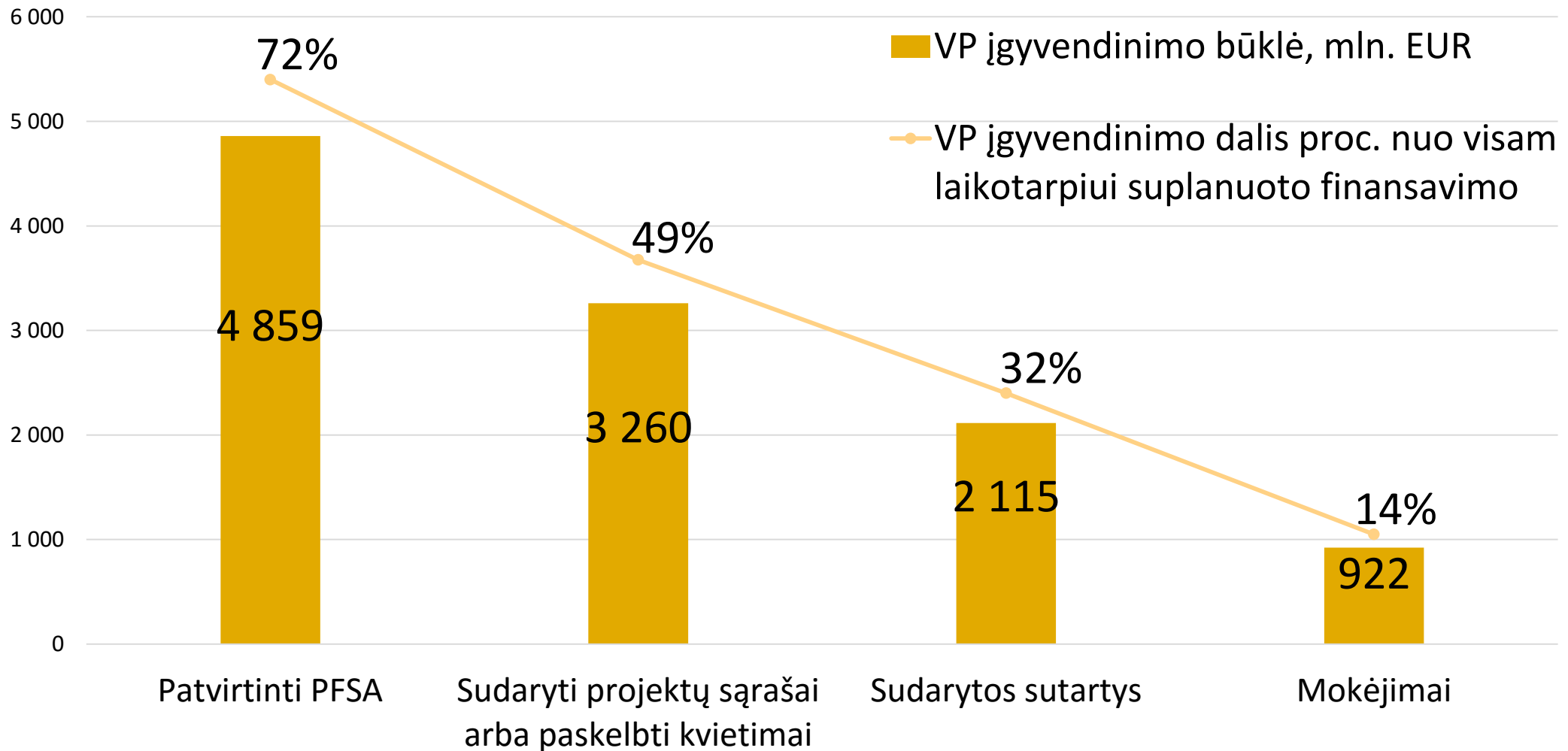
2014-2020 M. INVESTICIJŲ POVEIKIO STIPRINIMO GALIMYBĖS?



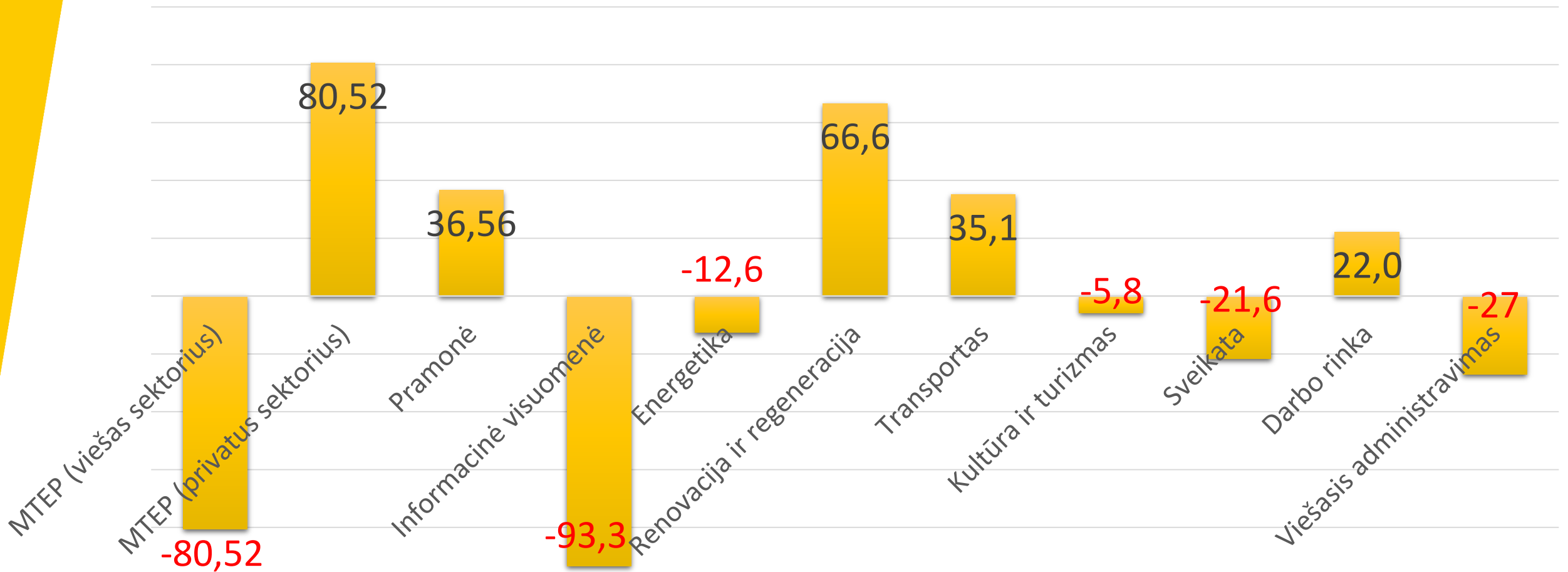
DIDESNĖ INVESTICIJŲ GRAŽA:

- 1) Trumpalaikiai sprendimai atsižvelgiant į finansinę ir fizinę VP įgyvendinimo būklę, absorbcijų galimybes
- 2) Ilgalaikiai sprendimai, atsižvelgiant į ūkio plėtros apribojimus
- 3) Investicijų grąžos didinimas per susijusias reguliacines, mokestines, informacines priemones

VP ĮGYVENDINIMO BŪKLĖ



FINANSINIS PERSKIRSTYMAS (2017.05.29)



FINANSINIS PERSKIRSTYMAS: TINKAMI (DAUGIAUSIAI) TRUMPALAIKIAI SPRENDIMAI

- ⦿ Trumpuoju laikotarpiu išspręš lėšų nepanaudojimo riziką probleminėse VRM, SAM, IVPK srityse
- ⦿ Finansavimo padidinimas renovacijai ir socialinio būsto plėtrai (66 mln. EUR) teigiamai paveiks BVP augimą trumpuoju laikotarpiu per statybų sektoriaus pridėtinės vertės didesnę išaugimą;
- ⦿ Ženkliai padidintos investicijos į verslo MTEP projektus (80,5 mln. EUR) ir pramonę (36,6 mln. EUR), jei bus efektyviai investuotos, užtikrins didesnę ir tvaresnę ES investicijų grąžą (prognozuojamas investicijų į pramonės sektorių efektyvumo koeficientas – 2,75). Taip pat prisidės prie vieno iš pagrindinių ūkio apribojimų – nepakankamo našumo ir inovatyvumo – mažinimo

FINANSINIS PERSKIRSTYMAS: RIBOTAS POVEIKIS DARBO RINKOS APRIBOJIMŲ MAŽINIMUI

- ⦿ Padidinamas finansavimas saviužimtumui ir lanksčių darbo formų skatinimui, tačiau kai kurioms aktualioms priemonėms (pvz. sveikatos srityje) – sumažinama.
- ⦿ Investicijos į žmones, kurių dabar reikia daugiau, sudėtingesnės nei investicijos į infrastruktūrą, todėl reikia skirti daugiau resursų tokių investicijų paruošimui.

GALIMA TOLESNĖ PERŽIŪRA, SIEKIANT MAŽINTI DARBO RINKOS APRIBOJIMUS

ES investicijomis, trumpuoju laikotarpiu

- Platesnis ir tikslingesnis ADRP taikymas (darbuotojų perkvalifikavimas pagal rinkos poreikius, ribotai dalyvaujančių grupių (neįgaliųjų, vyresnio amžiaus gyventojų skatinimas)



ES investicijomis, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu

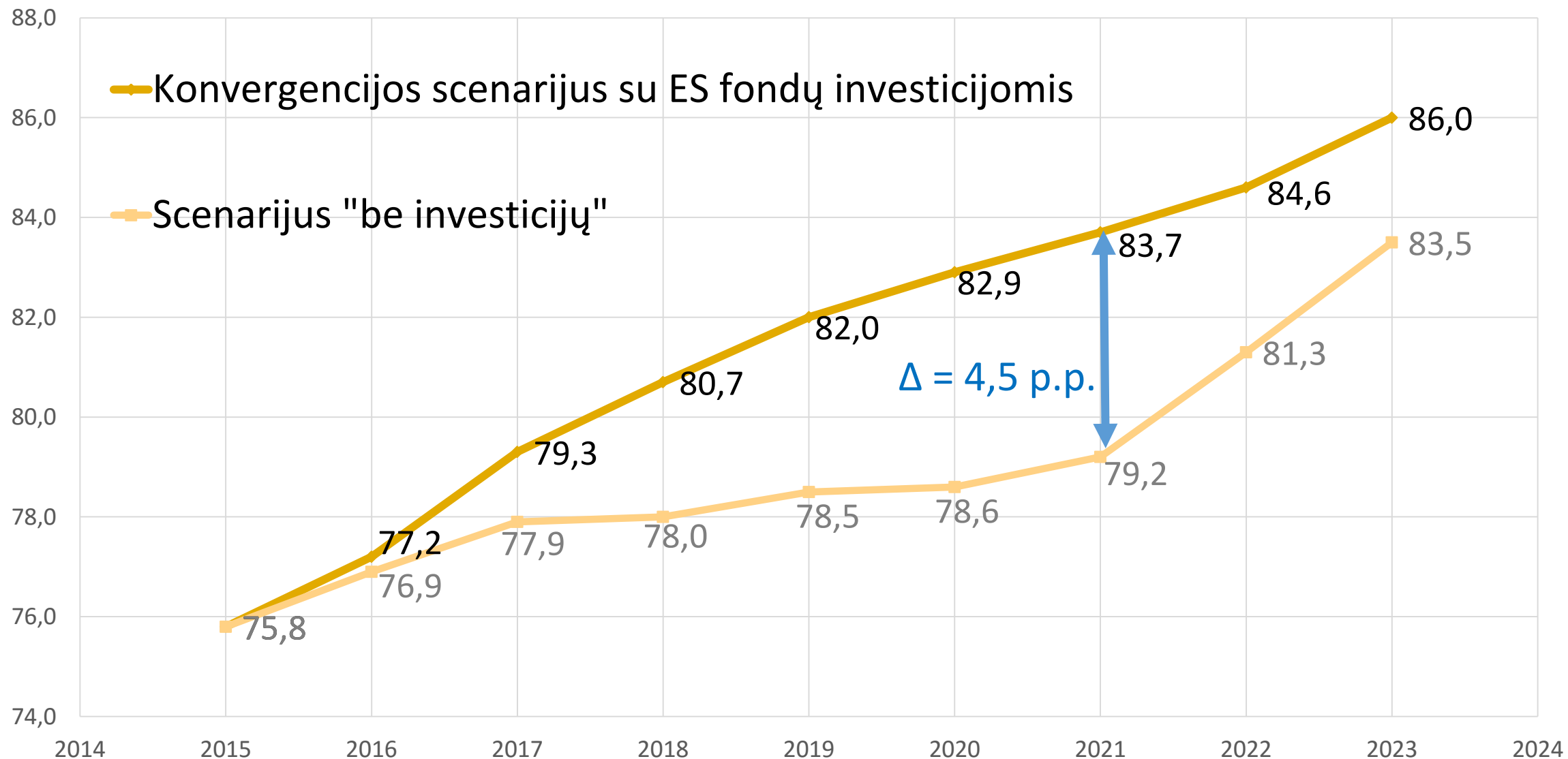
- Investicijos į švietimo sistemos didesnę atitikimą rinkos poreikiams
- Investicijos į sveikatos ekonomiką, siekiant ilgiau išlaikyti gyventojus darbo rinkoje

(Kitomis priemonėmis)

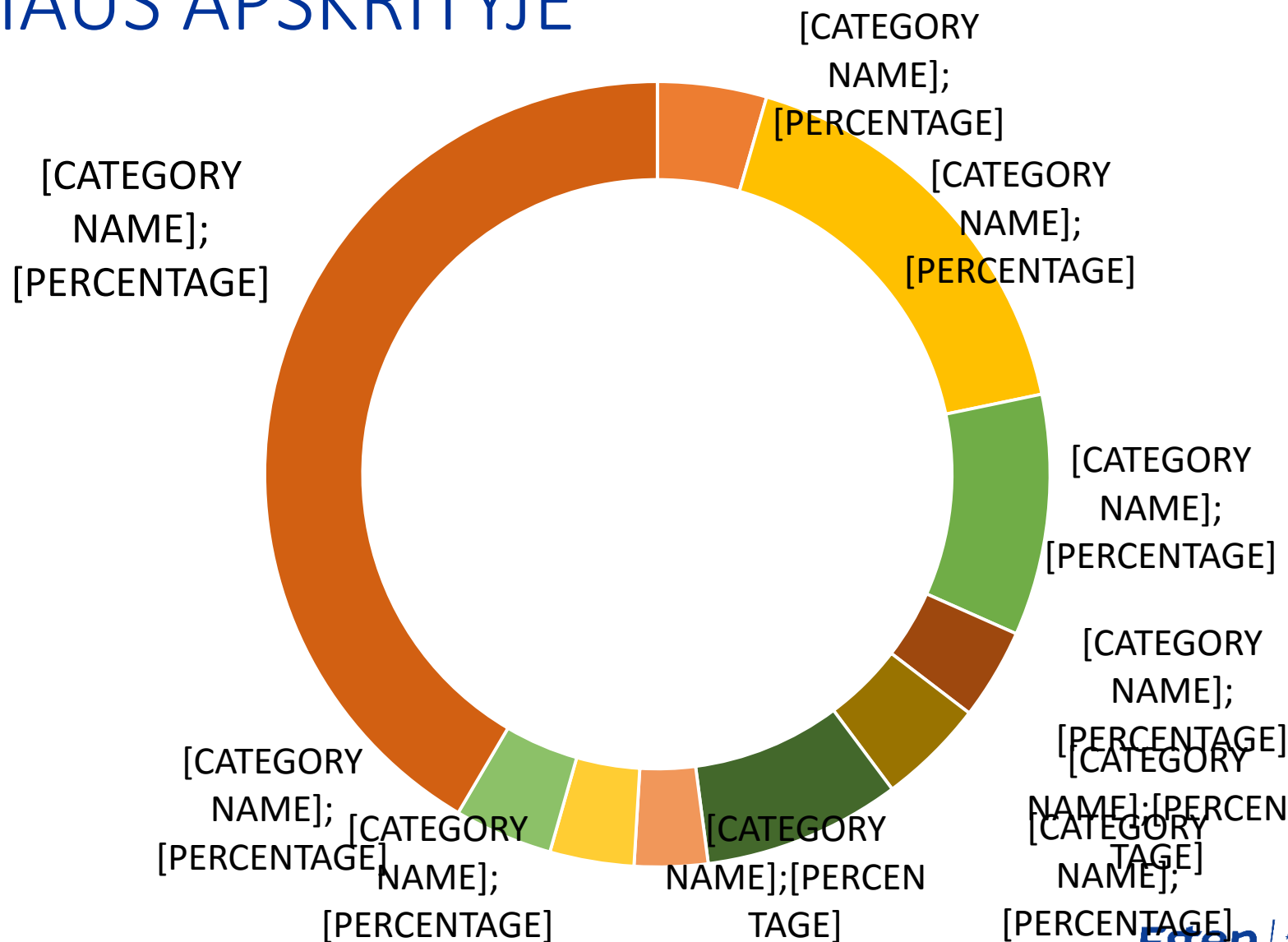
- Imigracijos iš tikslinių šalių (pvz. Ukrainos) didinimas
- Iškreipimų darbo rinkoje mažinimas (vengiant per didelio MMA didinimo, toliau liberalizuojant darbo santykius)

REZULTATAI:
KOKS POVEIKIS ŠALIES IR ATSKIRŲ
REGIONŲ KONVERGENCIJAI?

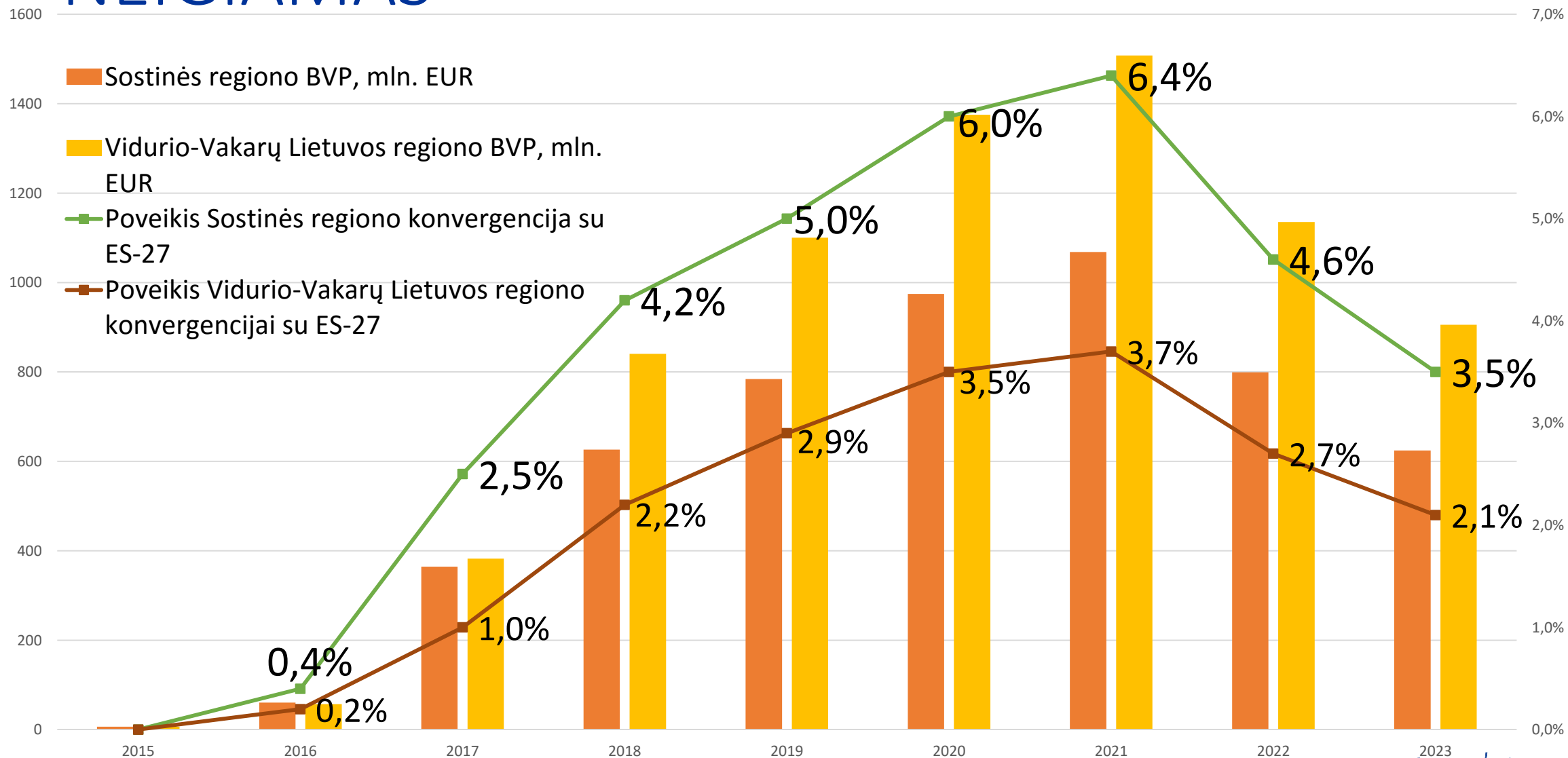
POVEIKIS ŠALIES KONVERGENCIJAI SU ES-27



BEVEIK PUSĖ PAPILDOMO BVP BUS SUKURTA VILNIAUS APSKRITYJE



POVEIKIS TERITORINEI SANGLAUDAI - NEIGIAMAS



KODĖL REGIONINĖ DIVERGENCIJA STIPRĖJA?

- Regioniniai finansiniai pervedimai yra nepakankama sąlyga paskatinti konvergenciją tarp regionų, todėl jie turi būti siejami su struktūrinių reformų, kurios skatintų investicijų ir verslo pritraukimą, įgyvendinimu (EPBO, 2016). Vertinimo ataskaitoje pateiktos rekomendacijos:
 - Savivaldybių finansinio savarankiškumo plėtra, peržiūrint savivaldybių biudžeto sudarymo tvarką

Pagal galiojančią tvarką savivaldybės neturi finansinės motyvacijos stengtis pritraukti daugiau investicijų ir kurti naujas darbo vietas, priešingai – turėti mažiau GPM/gyventojui nei vidurkis, išleisti daugiau nei kitos savivaldybės ir prognozuoti mažėjančias pajamas „apsimoka“ labiau, nei optimizuoti išlaidas ir skatinti pajamų augimą. Egzistuojanti sistema kuria nežinomą ekonomiskai stipresnėms savivaldybėms, nes nėra garantuoto GPM procento, kurio galėtų laukti ir planuoti išlaidas naujų darbo vietų kūrimosi skatinimui.

- Teritorinio kapitalo (regioninės specializacijos) išgryninimas ir jo įgalinimas reikiamomis kompetencijomis ir finansiniais ištekliais

Dabartinėse ITVP aiškių teritorinių specializacijų nesimato, o finansavimo poreikiai nėra susieti su teritorijos plėtros potencialu. Todėl šių investicijų efektyvumą ribos neišgrynintas teritorinis kapitalas, o sėkmė priklausys nuo institucinių gebėjimų konkrečiose savivaldybėse.

REZULTATAI: KOKS PLĒTROS SCENARIJUS LIETUVAI?

ILGALAIKĖS PLĖTROS PROGNOZĖS

Scenarijus	Pagrindinės prielaidos*	Realaus BVP augimo vidurkis, proc.	
		2017-2022 m.	2023-2027 m.
PESIMISTINIS	Nepasiekta rezultatų, didinant viešojo sektoriaus efektyvumą	2.0	0
BAZINIS („Jokių pokyčių“)	Darbo rinka bus kiek liberalesnė, aukštojo mokslo sistema labiau orientuosis į verslo poreikius	2.8	1.0
OPTIMISTINIS („Reformų“)	Bus įgyvendinta ryžtinga viešojo sektoriaus pertvarka, siekiant ženklių investicijų pritraukimo, konkurencingumo šuolio ir spartaus ūkio augimo	3.5	5.0

* bendra prielaida visiems scenarijams: per ateinantį dešimtmetį gilios pasaulinės krizės nebus

REFORMŲ SCENARIJAUS ĮGYVENDINIMO GAIRĖS (1)

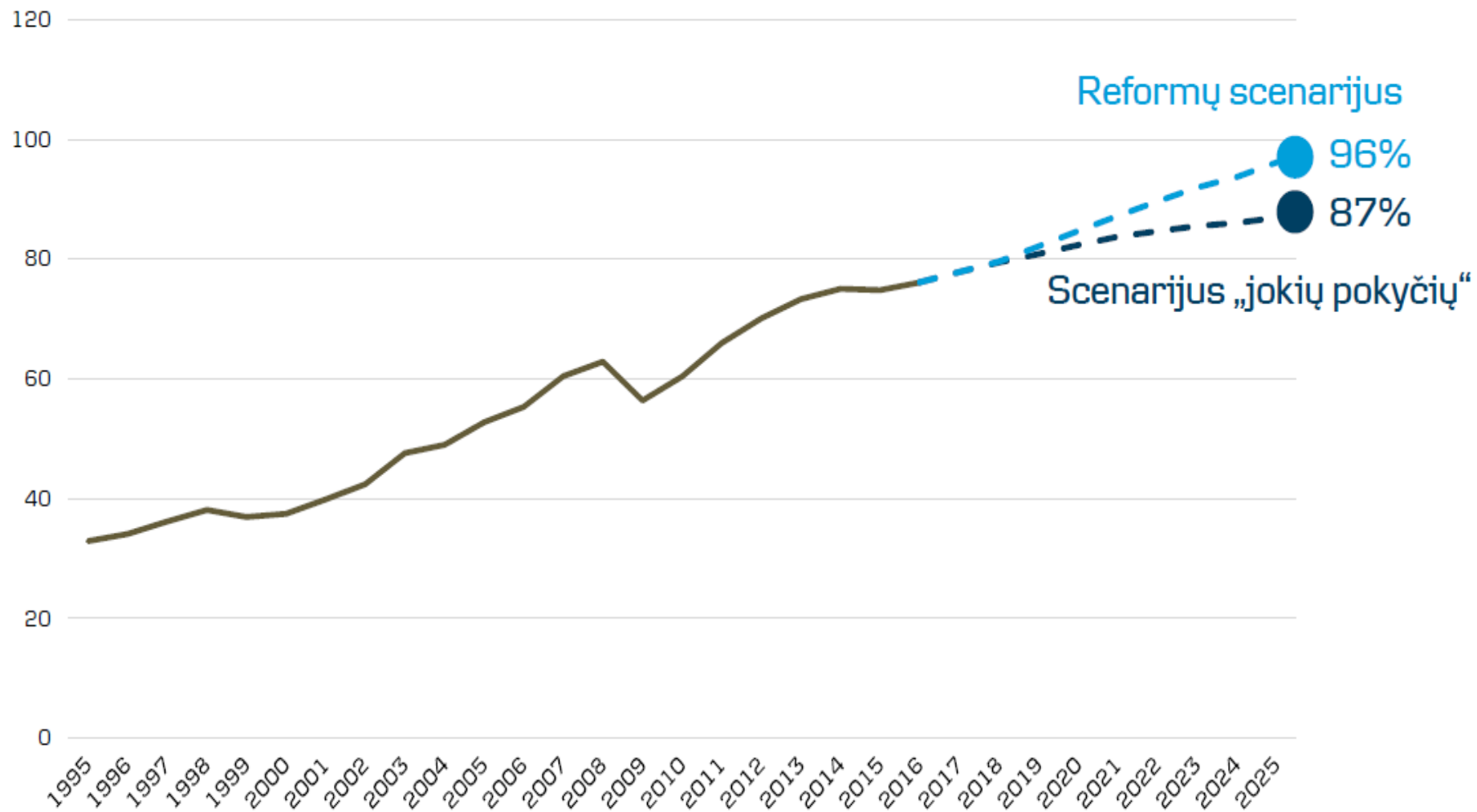
- Švietimo ir mokslo sistema ir jos finansavimas turi būti orientuoti į paklausos tenkinimą, kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą bei paramą verslui.
- Aukštos kvalifikacijos darbuotojų trūkumo problema sprendžiama įgyvendinant reformas imigracijos ir talentų pritraukimo srityje.
- Svarbus užsienio politikos prioritetas – ekonominė diplomatija, skatinant eksportą ir investicijų pritraukimą, plėtra.

REFORMŲ SCENARIJAUS ĮGYVENDINIMO GAIRĖS (2)

- ⦿ Verslo aplinkos reglamentavimas galimai paprastas
- ⦿ Mokesčių sistema paprasta, jos stabilumas garantuojamas, jokių naujų mokesčių.
- ⦿ Biudžeto išlaidos planuojamos, taikant programinį principą ir atliekant jų laukiamo efektyvumo įvertinimą. Peržiūrima savivaldybių biudžetų sudarymo tvarka, panaikinant iškreiptas paskatas netaupyti ir neskatinti darbo vietų kūrimosi
- ⦿ Valstybės investicijos ir 2021–2027 m. ES fondų lėšos sietinos su šalies konkurencingumo didinimu ir veiksmingu regioninės politikos įgyvendinimu, pagrįstu regionine specializacija ir kelių regioninių augimo centrų plėtojimu.

KONVERGENCIJOS PROGNOZĖS

Lietuvos ir ES BVP vienam gyventojui santykis (proc.)



GALIMOS 2021 – 2027 M. ES FONDŲ INVESTAVIMO GAIRĖS LIETUVOJE

IŠANKSTINĖ PROGRAMAVIMO SĄLYGA – KOKYBIŠKAS STRATEGINIS PLANAVIMAS (1)

- ⦿ 2021–2027 m. ES fondų investicijų planavimo pagrindas – NPP pagrindu (?) parengtas kokybiškas valstybės strateginių investicijų ilgalaikis planas (7+3), skirtas subalansuotai ūkio sektorių ir regionų plėtrai. Šiame plane finansavimas:
 - ⦿ nustatytas **konkrečių pokyčių**, dėl kurių susitarta nacionaliniu lygmeniu, finansavimas;
 - ⦿ apibrėžta, nuo kokių **išankstinių ir sėkmės sąlygų** (investicinių, reguliacinių, mokestinių, komunikacinių ar kitų) priklauso siekiami pokyčiai;
 - ⦿ pokyčių finansavimui numatytas **integruotas finansinių išteklių** (ES fondų, valstybės ir savivaldybių biudžeto, viešosios ir privačios partnerystės būdu vystomų investicijų) **valdymas**.

IŠANKSTINĖ PROGRAMAVIMO SĄLYGA – KOKYBIŠKAS STRATEGINIS PLANAVIMAS (2)

- Vidutinės trukmės sektoriniai plėtros dokumentai turi būti pradėti rengti iki 2019 m. pirmo pusmečio, turi būti atlikta jų turinio kokybės ir planuojamo poveikio ex-ante analizė
- Planuojamos investicijos į infrastuktūrą turi būti strateginio pobūdžio, būtinos regionų (savivaldybių) konkurenciniam potencialui sustiprinti ir pagrįstos kaštų-naudos analize.
- Nuo valdymo kokybės priklauso šalies (regiono) gebėjimas pritraukti ir įveiklinti investicijas, todėl **investicijos į viešojo valdymo efektyvumo gerinimą ir gebėjimų stiprinimą būtina kokybiško ES fondų lėšų panaudojimo suprogramavimo sąlyga.**

INVESTAVIMO STRATEGIJA

- Tikslas - ES fondų investicijų lėšomis skatinti socialinės ir ekonominės gerovės augimą Lietuvoje, sutelkiant daugiau lėšų „už Sostinės ribų“:
- Tai gali padėti maksimizuoti išmokas iš ES biudžeto po 2020 metų (3 scenarijus):

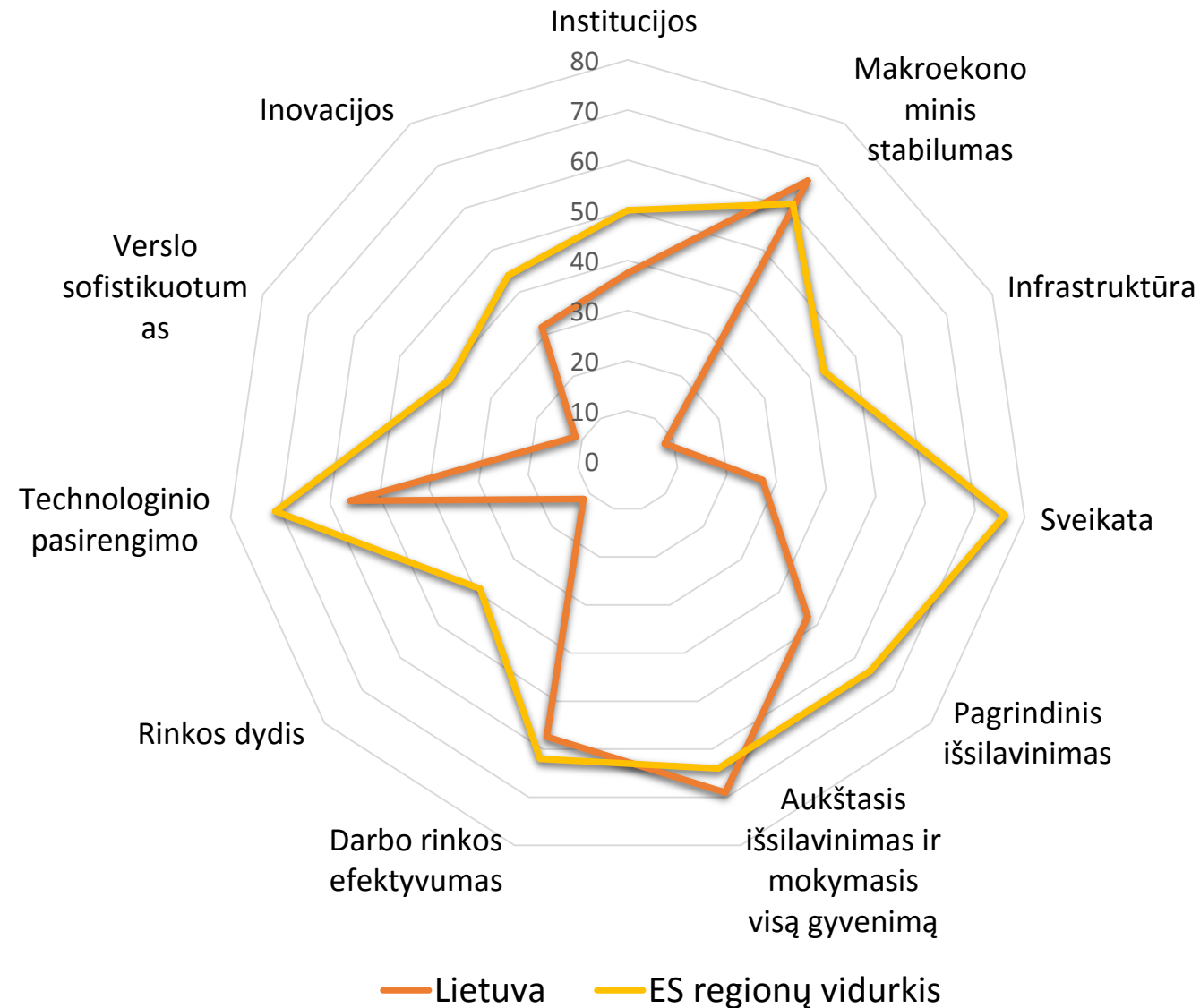
Scenarijus	Regiono kategorija	Prognozuojamas asignavimų dydis, mlrd. EUR	
		Regionui	Lietuvai
Pirmas – visa Lietuva išlaiko mažiau išsivysčiusio regiono statusą	Mažiau išsivystęs		5,79
Antras – visa Lietuva priskiriama pereinamojo regiono kategorijai	Pereinamasis		3,98
Trečias – ES fondų investicijos skiriamos dviems NUTS-2 regionams	Labiau išsivystęs, tačiau taikomos pereinamojo laikotarpio nuostatos	1,12	6,75
	Mažiau išsivystęs	5,63	

- Skatins tikslingesnę investavimą, atsižvelgiant į atskirų teritorijų (regionų) plėtros poreikius ir potencialą bei lėtins vidinės divergencijos procesą

PAGRINDINĖS INVESTICIJŲ KRYPTYS

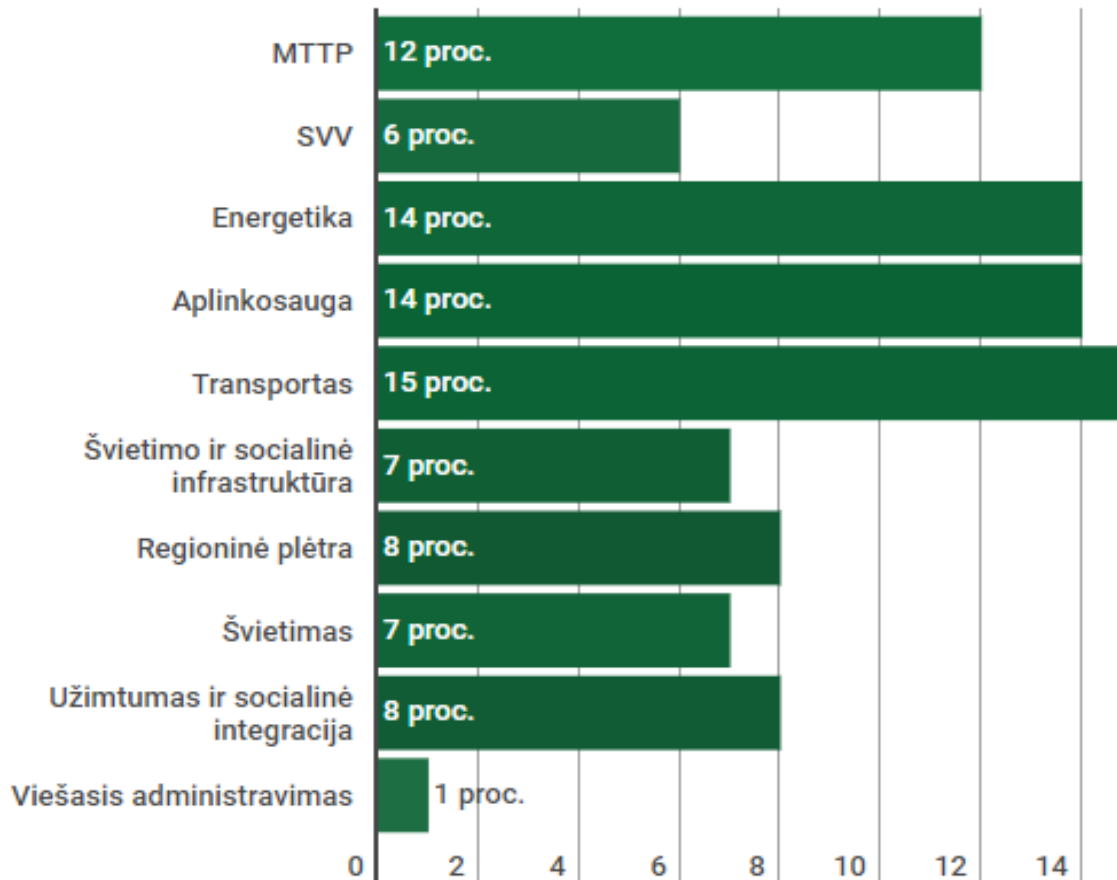
Pagrindinis investavimo sričių nustatymo ir lėšų koncentravimo kriterijus klausimas – **ko reikės Lietuvos ekonomikai ir visuomenei 2030 metais?**

- Pagal RCI 2016 indeksą, tebebus aktualu investuoti į ekonominę infrastruktūrą ir pagrindinių viešųjų paslaugų kokybę
- Nukreipti investicijas į Lietuvos ūkio efektyvumą ir inovatyvumą lemiančius rodiklius (mokymo ir mokymosi visą gyvenimą, darbo rinkos efektyvumo, technologinės parengties ir inovacijų, viešojo valdymo gerinimą)



INVESTICIJŲ KRYPTYS IR PROPORCIJOS VVL REGIONE

ES fondų investicijų pasiskirstymas VVL regione (5,63 mlrd. EUR)



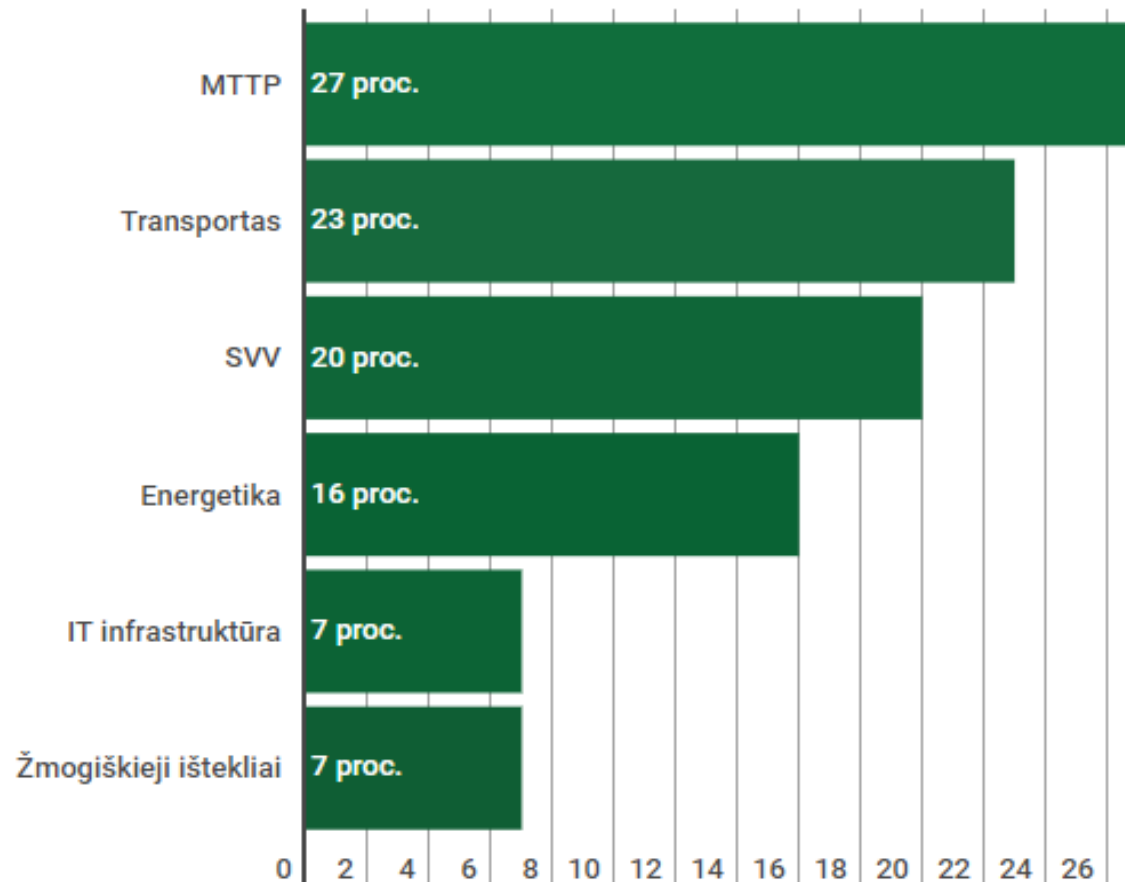
Ekonometrinis 2021-2027 m. ES fondų investicijų VVL regione modeliavimas atliktas išlaikant 2014-2020 m. investicijų struktūrą.

Investavimo strategija VVL regione turėtų apjungti:

- 1) **pagrindinius nacionalinės infrastruktūros optimizavimo projektus** ir kelias svarbias nacionalines iniciatyvas (reemigracijos skatinimas, socialinės atskirties mažinimas, ...)
- 2) atskiras **kompleksines teritorijų vystymo programas**, su aiškiais teritorijų specializacijos ir gebėjimais

INVESTICIJŲ KRYPTYS IR PROPORCIJOS SOSTINĖS REGIONE

ES fondų investicijų pasiskirstymas
Sostinės regione (1,12 mlrd. EUR)



Investicijų kryptys Sostinės regione dvejopos:

- **Speciali Vilniaus miesto tarptautinio konkurencingumo stiprinimo programa**, koncentruojantis į inovacijų ir verslo, IT komunikacijų, transporto infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimo prioritetus

- **Vilniaus apskrities savivaldybių ITI programos** orientuotos į investicijų pritraukimą ir materialinių sąlygų, padėsiančių įsitvirtinti jaunoms šeimoms, sudarymą. GKI (ESTEP, 2016) rodo, kad viešosios infrastruktūros, gyvenamosios aplinkos kokybės rodikliai yra aukštesni už Lietuvos vidurkį, todėl investicijos į infrastruktūrą mažiau svarbios

PROGNOZUOJAMAS 2021-2027 M. ES INVESTICIJŲ MAKROEKONOMINIS POVEIKIS

ES fondų investicijos VVL regione



2 649 EUR / 1 gyventojui

Bendra investicijų suma 5,63 mlrd. EUR



Investicijų efektyvumas 1,9

Prognozuojamas poveikis iki 2030 m.

11 mlrd. EUR papildomo BVP



2,6 proc. punkto spartesnė
ekonominė konvergencija

ES fondų investicijos Sostinės regione



1 389 EUR / 1 gyventojui

Bendra investicijų suma 1,12 mlrd. EUR



Investicijų efektyvumas 2,7

Prognozuojamas poveikis iki 2030 m.

3 mlrd. EUR papildomo BVP



1,8 proc. punkto spartesnė
ekonominė plėtra

INVESTICINIŲ PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMO SĖKMĖS PRIELAIDOS

- ⦿ Svarbiausias uždavinys – **reguliacinių ir mokestinių sėkmės sąlygų išgryninimas** ir kompleksinis derinimas su investicijomis (šios sėkmės sąlygos prioritetų lygmenyje turėtų būti įvardintos veiksmų programoje, o detalizuotos – priemonių lygmenyje, pvz. PFSA)
- ⦿ **Administracinių gebėjimų stiprinimas** (siekiant geriau pasirengti naujam programiniam laikotarpiui iš dabartinių lėšų įgyvendinti Projektų parengimo priemonę (turėtas ir pasiteisinęs analogas PHARE Project Preparation Facility))
- ⦿ **Paskatų investuoti efektyviai sukūrimas**. Savivaldybės turi būti motyvuotos pritraukti privačias investicijas ir žmones (savivaldybių biudžeto peržiūra, specialūs projektų atrankos kriterijai). Taip pat mažesnės dotacijos paskatintų investuoti į efektyvesnius, didesnę grąžą duodančius projektus, vengti perteklinės infrastruktūros finansavimo

